

30.3.2022

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Viite: Sivistysvaliokunnan O 9/2022 vp asiantuntijakuuleminen 1.4.2022 klo 11.30.

Kevan kirjallinen asiantuntijalausunto

Eduskunnan sivistysvaliokunta pyytää lausuntoa osaamisen kohtaanto-ongelmasta, jonka sivistysvaliokunta on ottanut käsiteltäväksi ns. valiokunnan omana asiana O 9/2022 vp

Lausun asiasta seuraavaa:

1. Julkisen alan eläkevakuuttaja Keva on selvittänyt koulutuspaikkamääriin, kuntien eläköitymiseen, avoimiin työpaikkoihin sekä työvoimatilastoihin pohjatuen, miten kuntien työvoimatarpeisiin kyetään vastaamaan nyt ja tulevaisuudessa. Analyysin pohjalta voidaan todeta, että koko maan tasolla esimerkiksi sairaanhoitaja kaivattaisiin nyt yli 8000 heti lisää. Myös sosiaalityöntekijöiden 2 700 työntekijän pula on huomattava, kun ottaa huomioon, että Kevan eläkevakuutettujen määrä ammattiryhmässä on hieman yli 6 000. Selvityksen mukaan työvoimasta on ylitarjontaa koulunkäyntiavustajissa, avustavissa keittiöntyöntekijöissä ja kokeissa. Alueelliset vaihtelut voivat olla suuria. Kevan laatima ennustemalli ei lupaa työvoimapulaan helpotusta lähivuosina tai vuosikymmen loppuun mennessä tämän hetken eläköitymistahdilla ja nyt suunnitelluilla tutkintomäärillä. Pula ennusteen mukaan tulee jopa pahenemaan niissä ammattiryhmissä, joista jo nyt on puutetta ja jo nyt Kevan kuntapäätäjille tekemän selvityksen mukaan kunnissa on haasteita saada hakijoita avoimiin tehtäviin. Tilanne on heikentynyt merkittävästi viime vuoden aikana
2. Noin kolmasosan kunta-alan ja valtion henkilöstöstä eli yhteensä 172 000 työntekijän on ennustettu jäävän eläkkeelle vuoteen 2030 mennessä. Suurin osa tulevien vuosien eläkkeelle jäävästä henkilöstöstä muodostuu suurimmista ammattiryhmistä, kuten hoitaja- ja opettaja-ammateista. Lähihoitajista eläkkeelle on siirtymässä noin 18 300 henkilöä, sairaanhoitajista noin 12 700 henkilöä ja peruskoulun yläluokien ja lukion opettajista noin 13 400 henkilöä kymmenen vuoden aikana. Alueellisesti kunta-alan eläköityminen on lähivuosina voimakkainta Pohjois- ja Itä-Suomessa, pienintä Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Erityinen huolenaihe on työkyvyttömyydestä johtuva eläköityminen. Ennen lakisääteistä vanhuuseläkeikää on yli 28000 henkilöä jäämässä vuoteen 2030 mennessä työkyvyttömyyseläkkeelle ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle yli 25000 henkilöä. Tässä ryhmässä tarvitaan erittäin määrätietoista työterveysyhteistyötä sekä työkykyjohtamista eri toimijoiden kesken, jotta henkilömääriä on mahdollista saada pienemmäksi.
3. Useiden tutkimusten mukaan eläkkeelle siirtyneiden keskuudessa olisi halukkuutta jatkaa työelämässä eläkkeellä ollessaan, ja moni jo käykin töissä. Kevan valtakunnallisen selvityksen mukaan 9 prosenttia eläkeläisistä tekee säännöllisesti palkkatyötä ja satunaisesti palkkatyötä eläkkeellä ollessaan tekee 18 prosenttia. 28 prosenttia selvitykseen osallistuneista vastaajista kertoo olevan kiinnostunut tekemään työtä eläkkeellä. Suurimmat kannusteet tehdä työtä eläkkeellä ovat lisätulojen tie-
naaminen, tunne siitä, että on annettavaa vielä työelämälle sekä tuntee itsensä hyödylliseksi siitä, kun tekee työtä. Omaa eläkettä saavia oli vuoden 2021 lopussa Suomessa 1 538 000 henkilöä.

30.3.2022

4. Viime vuosina osaamisen ennakkointijärjestelmän uudistamisesta on laadittu useita selvityksiä* ja työelinkeinoministeriössä on laadittu kattavia toimialakohtaisia työvoimakatsauksia sekä tulevaisuusennakointeja**. Näiden toimien pohjalta sekä erilaisen työvoimanäkymätietoa tuottavien tahojen aineistojen yhdistämisen kautta voisi olla aiempaa parempi mahdollisuus luoda näkymä työmarkkinoilla tarvittaviin osaamis- ja koulutustarpeisiin. Lisäksi työssä olevien osaamisen päivittäminen ja omaehtoisten opiskeluedellytyksien huomioiminen edellyttävät määrätietoista, tavoitteellista toimintaa jatkuvan oppimisen suunnitelmien mukaisesti.
5. Nyt tarvittaisiin ainakin viisi konkreettista toimenpidekokonaisuutta työvoimapulan ja osaamisen kohtaan-ongelman poistamiseksi:

Ehdotukset:

- Tarvitaan konkreettinen linjaus sosiaali-, terveys-, - ja opetusalan tulevaisuuden työvoimatarpeesta, alan houkuttelevuuden sekä koulutuksen aloituspaikkamäärien lisäämisestä.
- Työperäisen maahanmuuton käytänteitä tulee nopeasti parantaa ja käynnistää osaajapula-aloilla osaavan työvoiman kansallinen rekrytointi asiaan kuuluvine täydennys- ja kielikoulutuksiin.
- Nyt työssä olevien työntekijöiden jaksamisesta sekä työhyvinvoinnista on pidettävä hyvää huolta.
- Työikäisten mahdollisuuksia kehittää työn ohella omaa osaamistaan tulee entisestään parantaa ja jatkuvan oppimisen uudistuksen toimenpiteet tulee toimeenpanna pikaisesti ja toteutettava täysmääräisesti.
- Eläkkeellä olevat ovat erinomaisia työntekijöitä pitkän työkokemuksensa ja osaamisensa ansiosta. Monilla aloilla, kuten terveydenhoidossa, eläkkeellä olevat hoitavat jo merkittävän osan erilaisista sijaisuuksista. Eläkkeelle siirtyneiden osallistumista työelämään tulee kannustaa erilaisin toimenpitein mm. verohelpotuksin.

Ismo Kainulainen**Johtava asiantuntija****Keva**

* Valtakunnallisen työvoima-, koulutus- ja osaamistarpeiden ennakkointijärjestelmän kehittäminen VAIKUTTAVAAN ENNAKOINTIIN VALTIONEUVOSTON JULKAISU 2020:20

* Kohtaanto työmarkkinoilla – havaintoja ja Poliittikkajohtopäätöksiä, Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 15/2018

** Katsaus sote-alan työvoimaan, Toimintaympäristön ajankohtaisten muutosten ja pidemmän aikavälin tarkastelua. TEM toimialaraportit 2021:2

